SELEME BİN DÎNÂR

Tabiînin büyük âlim ve evliyâlarından. Künyesi, Ebû Hâzım'dır. Mahzûm kabîlesindendir. A'rec ismiyle de tanınır. Medine âlimi ve kadısı idi. Aslen Fars'lıdır. Annesinin adı Rûmiyye'dir. Zühd sahibi ve çok ibâdet ederdi. 140 (m. 757) yılında vefât etti. Abdurrahmân İbn-i Zeyd der ki: "Ebû Hâzım'daki hikmeti başkasında görmedim."

Sehl bin Sa'd es-Sa'dî, Ebû Ümâme Şehl bin Hanîf, Sa'îd bin Müseyyib'den ve başkalarından hadîs rivâyet etti. Zührî, Ubeydullah bin Amr, İbn-i İshâk, Mâlik, Hişâm bin Sa'd, Üsâme bin Zeyd el-Leysî ve başkaları da ondan hadîs rivâyet ettiler. İmâm-ı Nesâî, Ahmed bin Hanbel, Ebû Hâtem, Seleme bin Dinar'ın hadîs ilminde sika (güvenilir) olduğunu bildirmişlerdir. Bildirdiği hadîs-i şerîfler "Kütüb-i sitte" denilen hadîs kitâblarının hepsinde yer alır.

Ebû Hâzım'ın rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba'zıları:

"Oruçlular için Cennette bir kapı vardır. Ona Reyyân denir. Oradan oruçlulardan başkası giremez. Onların sonuncusu girince o kapı kapatılır. Kim bu kapıdan girer ve Cennet şerbetlerinden içerse, bir daha asla susamaz."

Birisi Resûlullaha (aleyhisselâm) galip, "Yâ Resûlallah! Bana bir iş göster. Onu yaptığım zaman Allahü teâlâ ve insanlar beni sevsin" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu:"Dünyâdan yüz çevir, kendini ibâdete ver. O zamaın Allahü teâlâ seni sever, insanlardan birşey bekleme, o zaman da insanlar seni sever."

"Eğer Allahü teâlânın yanında, dünyânın sivrisinek kanadı kadar kıymeti olsaydı, hiçbir kâfire bir içim su bile vermezdi."

"Bana Cebrâil (aleyhisselâm) geldi. Yâ Muhammed (aleyhisselâm) istediğin şekilde yaşa, fakat mutlaka öleceksin, istediğini sev, fakat kesinlikle ondan ayrılacaksın. İstediğin şeyi yap, şüphesiz onun karşılığını göreceksin. Sonra Cebrâil (aleyhisselâm) "Yâ Muhammed (aleyhisselâm) mü'minin şerefi, geceleyin kalkıp ibâdet etmesiyle, onun yüksekliği insanlara muhtaç olmamasıyla olur."

"Kim benim mescidime (Peygamber efendimizin mescidi) girer de bir harf öğrenir veya öğretirse, Allahü teâlânın yolunda savaşan kimse gibi olur. Benim mescidimden başkasına girerse, başkasına âit beğendiği bir şeyi gören kimse gibi olur."

"Kim müslüman kardeşini gıybet ederse, Allahü teâlâdan onun bağışlanmasını dilesin. Bu onun için keffârettir."

"Allahü teâlâ kerîmdir, cömertliği ve güzel huyu sever."

"Resûlullah (aleyhisselâm) ölünceye kadar bir günde iki defa doymadı." Ebû Hazım Seleme bin Dînâr hazretleri buyurdular ki:

"Dünyânın az bir şeyi, âhıretin çok şeyinden alıkor. Çünkü insan dünyâ meşgalelerinden âhıretle alâkalanmaya fırsat bulamaz."

"Kalb, her türlü kötü düşüncelerden temizlenip, niyetler düzeltilip, ihlâs üzere olunduğu zaman büyük günahlar bağışlanır. Kişi günahlarını terk etmeye azmettiği, yöneldiği zaman, onda ma'nevî yönde büyük ilerleme ve gelişmeler olur."

"Allahü teâlâya yaklaştırmayan bir ni'met, belâ ve musîbettir." "Mü'minin diline çok iyi sahip olması gerekir."

"Ey oğul, Allahü teâlâdan korkmayan, ayıbdan sakınmayan, ihtiyârlığında sâlih amel işlemeyen kimseye uyma."

"Cehenneme düşmek korkusu insanlardan hiç eksik olmaz. Hattâ, gökten seslenen birisi, yeryüzündekilere Cehenneme girmekten korkmamalarını bile söyleseydi, iyine onlar Cehenneme düşmek ve onu görmek korkusundan kurtulamazlardı."

Seleme bin Dînâr (radıyallahü anh) bir defasında nefsine şöyle demişti: "Ey Ebû Hazım! Kıyâmet günü ey şu, şu hatânın sahibi diye çağırılır, onlarla beraber kalkarsın. Sonra başka günahların sahipleri çağırılır. Yine onlarla beraber kalkarsın. Ey Ebû Hazım, seni öyle bir durumda görüyorum ki, her hâlde her hatâ ve günah sahibiyle kalkacaksın."

"Her gün kişinin ilmi ve hevâsı (arzu ve istekleri) insana gelirler. Onun göğsünde birbiriyle mücâdele ederler. Eğer o kişinin ilmi hevâsına (kötü arzu ve isteklerine) galip gelirse, o gün onun için kazanç günüdür. Şayet hevâsı ilmine üstün gelirse, o gün de zarar günüdür."

"Hevasını (kötü arzu ve isteklerini) öldüren, harpte düşmanı öldürenden daha güçlüdür."

Tabiînin büyük âlim ve evliyâlarından. Künyesi, Ebû Hâzım'dır. Mahzûm kabîlesindendir. A'rec ismiyle de tanınır. Medine âlimi ve kadısı idi. Aslen Fars'lıdır. Annesinin adı Rûmiyye'dir. Zühd sahibi ve çok ibâdet ederdi. 140 (m. 757) yılında vefât etti. Abdurrahmân İbn-i Zeyd der ki: "Ebû Hâzım'daki hikmeti başkasında görmedim."

Sehl bin Sa'd es-Sa'dî, Ebû Ümâme Şehl bin Hanîf, Sa'îd bin Müseyyib'den ve başkalarından hadîs rivâyet etti. Zührî, Ubeydullah bin Amr, İbn-i İshâk, Mâlik, Hişâm bin Sa'd, Üsâme bin Zeyd el-Leysî ve başkaları da ondan hadîs rivâyet ettiler. İmâm-ı Nesâî, Ahmed bin Hanbel, Ebû Hâtem, Seleme bin Dinar'ın hadîs ilminde sika (güvenilir) olduğunu bildirmişlerdir. Bildirdiği hadîs-i şerîfler "Kütüb-i sitte" denilen hadîs kitâblarının hepsinde yer alır.

Ebû Hâzım'ın rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden ba'zıları:

"Oruçlular için Cennette bir kapı vardır. Ona Reyyân denir. Oradan oruçlulardan başkası giremez. Onların sonuncusu girince o kapı kapatılır. Kim bu kapıdan girer ve Cennet şerbetlerinden içerse, bir daha asla susamaz."

Birisi Resûlullaha (aleyhisselâm) galip, "Yâ Resûlallah! Bana bir iş göster. Onu yaptığım zaman Allahü teâlâ ve insanlar beni sevsin" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu:"Dünyâdan yüz çevir, kendini ibâdete ver. O zamaın Allahü teâlâ seni sever, insanlardan birşey bekleme, o zaman da insanlar seni sever."

"Eğer Allahü teâlânın yanında, dünyânın sivrisinek kanadı kadar kıymeti olsaydı, hiçbir kâfire bir içim su bile vermezdi."

"Bana Cebrâil (aleyhisselâm) geldi. Yâ Muhammed (aleyhisselâm) istediğin şekilde yaşa, fakat mutlaka öleceksin, istediğini sev, fakat kesinlikle ondan ayrılacaksın. İstediğin şeyi yap, şüphesiz onun karşılığını göreceksin. Sonra Cebrâil (aleyhisselâm) "Yâ Muhammed (aleyhisselâm) mü'minin şerefi, geceleyin kalkıp ibâdet etmesiyle, onun yüksekliği insanlara muhtaç olmamasıyla olur."

"Kim benim mescidime (Peygamber efendimizin mescidi) girer de bir harf öğrenir veya öğretirse, Allahü teâlânın yolunda savaşan kimse gibi olur. Benim mescidimden başkasına girerse, başkasına âit beğendiği bir şeyi gören kimse gibi olur."

"Kim müslüman kardeşini gıybet ederse, Allahü teâlâdan onun bağışlanmasını dilesin. Bu onun için keffârettir."

"Allahü teâlâ kerîmdir, cömertliği ve güzel huyu sever."

"Resûlullah (aleyhisselâm) ölünceye kadar bir günde iki defa doymadı." Ebû Hazım Seleme bin Dînâr hazretleri buyurdular ki:

"Dünyânın az bir şeyi, âhıretin çok şeyinden alıkor. Çünkü insan dünyâ meşgalelerinden âhıretle alâkalanmaya fırsat bulamaz."

"Kalb, her türlü kötü düşüncelerden temizlenip, niyetler düzeltilip, ihlâs üzere olunduğu zaman büyük günahlar bağışlanır. Kişi günahlarını terk etmeye azmettiği, yöneldiği zaman, onda ma'nevî yönde büyük ilerleme ve gelişmeler olur."

"Allahü teâlâya yaklaştırmayan bir ni'met, belâ ve musîbettir."
"Mü'minin diline çok iyi sahip olması gerekir."

"Ey oğul, Allahü teâlâdan korkmayan, ayıbdan sakınmayan, ihtiyârlığında sâlih amel işlemeyen kimseye uyma."

"Cehenneme düşmek korkusu insanlardan hiç eksik olmaz. Hattâ, gökten seslenen birisi, yeryüzündekilere Cehenneme girmekten korkmamalarını bile söyleseydi, iyine onlar Cehenneme düşmek ve onu görmek korkusundan kurtulamazlardı."

Seleme bin Dînâr (radıyallahü anh) bir defasında nefsine şöyle demişti: "Ey Ebû Hazım! Kıyâmet günü ey şu, şu hatânın sahibi diye çağırılır, onlarla beraber kalkarsın. Sonra başka günahların sahipleri çağırılır. Yine onlarla beraber kalkarsın. Ey Ebû Hazım, seni öyle bir durumda görüyorum ki, her hâlde her hatâ ve günah sahibiyle kalkacaksın."

"Her gün kişinin ilmi ve hevâsı (arzu ve istekleri) insana gelirler. Onun göğsünde birbiriyle mücâdele ederler. Eğer o kişinin ilmi hevâsına (kötü arzu ve isteklerine) galip gelirse, o gün onun için kazanç günüdür. Şayet hevâsı ilmine üstün gelirse, o gün de zarar günüdür."

"Hevasını (kötü arzu ve isteklerini) öldüren, harpte düşmanı öldürenden daha güçlüdür."

Birisi Seleme bin Dinar'a "Sen kendine çok sahipsin" dedi. O da şöyle cevap verdi: "Nasıl kendime sahip olmıyayım. Ondört düşman beni gözetliyor ve fırsat kolluyor. Dört tanesine gelince onlardan biri olan şeytân, bana fitne veriyor, aklımı ve kalbimi karıştırıyor. Müslüman beni hased ediyor. Kâfir ise fırsat bulsa öldürür. Münâfık bana buğz eder. Diğer on taneye gelince, onlar da: Açlık, susuzluk, sıcak, soğuk, çıplaklık, ihtiyârlık, hastalık, ihtiyâç, ölüm ve ateştir, işte bütün bunlarla başa çıkabilmem için, tam silâhlı olmalıyım. En üstün silâh da takvâdır (haramlardan sakınmadır)."

Kendisine "Ey Ebû Hazım senin sermâyen nedir?" diye soruldu. Şöyle cevap verdi: "Allahü teâlâya güvenip, insanlardan bir şey beklemememdir."

"İnsanların günah ve yasak işleri işlediğini görürsünüz. Ona "Ölümü ister misin?" denirse, "Hayır istemem" der. "Ona günahları terk etmez misin?" denildiğinde, "Onları terk etmek istemiyorum, onları ancak öldüğüm zaman bırakırım. Fakat ölümü de sevmiyorum" der."

"Biz tövbe etmeden ölmek istemiyoruz, ölümden önce de tövbe etmiyoruz, iyi bil ki, öldüğün zaman malını mülkünü bırakırsın. Hiç bir şeyi götüremezsin. Öyleyse nefsini iyi tanı."

"Bizim yaşayışımız, sultanların yaşaması gibi, dînî durumumuz da meleklerinki gibidir."

"Allahü teâlânın beni dünyâdan uzaklaştıran ni'meti, böyle olmayanlardan daha üstündür. Çünkü, Allahü teâlâ bir kavme, böyle dünyâdan uzaklaştırmayan ni'met vermiş. Fakat bu ni'met onların helakine sebeb olmuştur."

Süleymân bin Abdülmelik, Ebû Hazım hazretlerine dedi ki: "Keşke, yarın huzûr-i ilâhîde durumumun nasıl olacağını bilseydim." Ebû Hazım (radıyallahü anh) şöyle dedi: "İyi kimsenin durumu, ehlinden (ailesinden) uzun zaman ayrılıp, sonra onlarla buluşturulan gâib kimse gibidir. Kötü kimsenin durumu, kaçıp da, sonra yakalanıp efendisine teslim edilen kimsenin durumu gibidir." O zaman Süleymân bin Abdülmelik çok ağladı.

Süleymân bin Abdülmelik yine sordu. "Allahü teâlânın rahmeti nerededir?" Ebû Hazım (radıyallahü anh) "Allahü teâlânın rahmeti muhsinlere (iyi kimselere) yakındır" buyurdu. Tekrar, "Bizim durumumuz nasıl iyi olacak?" diye sordu. Cevâbında "Kibiri terk eder, mürüvvete (insâniyet-vakar) yapışırsınız."

En âdil şey nedir? sorusuna, "Kişinin kendi nefsine güvenip, korktuğu kimsenin yanında doğruyu söylemesidir."

En çabuk kabûl olan duâ hangisidir? sorusuna "İyi bir kimsenin, iyi olan kimselere duâsıdır."

İnsanların en akıllısı kimdir? sorusuna, "Allahü teâlâya itaate muvaffak olup ve onunla amel edip, insanların da bunu yapmasına rehberlik eden kimsedir."

Süleymân bin Abdülmelik duâ isteyince, şöyle duâ etti:

"Ey Allahım! Süleymân eğer senin velî kullarından ise, ona dünyâ ve âhıretin hayırlarını ver. Eğer senin düşmanlarından ise, râzı olduğun şeyleri ona nasîb eyle."

Ebû Hazım daha sonra şöyle söyledi. "Eğer ehli isen, çok açıklama yaptım. Eğer ehli değilsen, neye yarar?"

Süleymân bin Abdülmelik, Ebû Hazım'a ihtiyâçlarını bildir diye mektûb yazdı. O da cevaben, "Ben hacetimi hertürlü ihtiyâçları veren Rabbime arz ettim. Bana verdiklerine de kanâat ettim. Vermediklerine de rızâ gösterdim."

"Dünyâyı iki şey olarak buldum: Biri bana âit, diğeri başkasına. Başkasına âit olan şeyi, bütün gücümle elde etmeğe çalışsam, mümkün değil, ona ulaşamam. Benim rızkım nasıl olsa başkasına verilmez. Başkasının ki de bana verilmez. Bana verilecek rızkın bir zamanı vardır. Onun için onda acele etmiyeceğim."

"Senin ihtiyâcını giderecek miktar sana yetiyorsa, en asgarî maişet sana kâfidir. Eğer sana kâfi gelecek miktar sana yetmiyorsa, o zaman dünyâda sana yetecek hiçbir şey yoktur."

"Âhırette sana lâzım olacak şeye bugün (dünyâda) öncelik ver. Âhırette sana zarar verecek şeyi de terk et."

"Dünyâda geçen günler rü'yâ, geri kalan gelecek günler ve şeyler ise, arzu ve istekten ibârettir."

"Öldüğünde sana fayda vermeyecek her işi terk et. Böyle yaparsan, ne zaman ölürsen öl, zararda olmazsın.

"Ebû Hazım hazretlerine dediler ki: "Fiyatlar çok yükseldi. Pahalılık var." O da şöyle cevap verdi: "Niçin üzülüyorsunuz? Bolluk zamanında sizi rızıklandıran Allahü teâlâ, pahalılıkta da size rızık verecektir."

"Dünyâda insanı sevindiren bir şeyin peşinden, mutlaka onu rahatsız edecek bir şey gelir." "Sizden birinin, dînin emirlerine uyması beni çok memnun ediyor."

"Ey Âdemoğlu, her şey ölümden sonra belli olup, ortaya çıkacak."

"Ebû Hazım hazretleri, Medine vâlisinin yanına gitti. Vâli "Bana nasîhat et" dedi. Ebû Hazım hazretleri şöyle buyurdu: "Kapına gelenlere bak. Eğer, iyi insanları yaklaştırırsan, kötüler yaklaşmaz. Kötüleri yaklaştırırsan, iyiler gelmez."

"İnsanlar konuşmayı severler fakat, konuştukları ile amel etmeyi, bildiklerini yaşamayı terk ederler."

"İki şey vardır ki, onlar yapılınca, dünyâ ve âhıretin iyiliklerine kavuşulur. Onlar nedir? diye sordular. Ebû Hazım hazretleri şöyle cevap verdi: "Birincisi, Allahü teâlânın râzı olup, sana ağır ve zor gelen şeylere sabır ve tahammül etmek, ikincisi: Senin sevip, Allahü teâlânın beğenmediği bir şeyi senin de beğenmemen."

"Kim şu iki şey için garanti verebilirse, ben de onun için Cenneti garanti verebilirim. Birincisi: Nefsinin sevdiği şeyleri terk etmen, ikincisi: Allahü teâlânın râzı olup, senin beğenmediğin şeylere sabretmen."

"Ben Allahü teâlâya sadece ta'zîm için amel yapıyorum."

"Ebû Hazım hazretlerine birisi gözlerin şükrü nedir?" diye sordu. Ebû Hazım hazretleri şöyle cevap verdi: "Onlarla hayır (iyilik) gördüğün zaman bakar, şerri (kötülük) gördüğün zaman, bakmazsın." "İki kulağın şükrü nedir?" diye sordu. Cevâbında, "İyilik işitirsen dinlersin, kötülük duyduğun zaman dinlemezsin." "İki elin şükrü nedir?" diye sorunca, "Onunla senin olmayan şeyi alma. Haram işleme" buyurdu. "Karnın şükrü nedir?" diye sorunca "Altı yemek, üstü ilim olsun", "Ayakların şükrü nedir" diye sorulunca, "İyi kimseyi görünce ayaklarını, onun yaptığı işlerde kullanırsın. Beğenmediğin birisini görünce, ayaklarını onun yaptığı kötü işlerde, kullanmaz ve onun gittiği kötü yerlere ayaklarınla gitmezsin. Diliyle şükredip, diğer a'zâlarıyla (vücûdunun diğer kısımlarıyle) şükr vazîfesini yapmıyana gelince: Onun durumu, elbisesi olup, onu giymeyen, sadece eliyle bir kenarına dokunan kimse gibidir. Elbette, o elbise o kimseyi sıcaktan ve soğuktan korumayacaktır." buyurdu.

"Âlimde şu üç haslet (özellik) bulunur. Birincisi, kendisinden yukarıdakine karşı gelmemek, ikincisi, kendinden aşağıdakileri hor ve alçak görmemek. Üçüncüsü, ilmine karşı dünyalık almamak."

"İdârecilerin en hayırlısı, âlimleri (bilginleri) sevendir."

"Birisi gelip, Ebû Hazım hazretlerine: "Beni çok üzen bir şey var" dedi. Ebû Hazım hazretleri "Nedir o?" diye sordu. O da "Ben dünyâyı seviyorum" dedi. O zaman Ebû Hazım hazretleri şöyle buyurdu: "Ben, Allahü teâlânın sevdirdiği bir şeyi sevdiğimden dolayı nefsimi kötülemem. Çünkü Allahü teâlâ bana bu dünyâyı sevdirdi. Eğer dünyâ sevgisi, bizi Allahü teâlânın beğenmediği bir şeye sürüklemiyor, beğendiği bir şeyden de alıkoymuyorsa, bunun hiçbir zararı yoktur."

"Allahü teâlânın rızâsı için bir kimseyi seviyorsan, dünyalık konusunda, onunla münâsebetlerini (ilişkini) azalt."

"Rabbinin devamlı üzerine ni'metler gönderdiğini görüp duruyorken, hâlâ niçin O'na isyan eder, yasaklarından kaçınmazsın."

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) El-A'lâm cild-3, sh. 113

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 133

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-3, sh. 229

4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-4, sh. 143

5) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 36